

Aan een ontmoeting wordt een mens geheeld

Table4You – een project van GGzBreburg en een Bredase parochie

In dit artikel wordt de aanleiding, opzet en uitvoering beschreven van een project waarin een geestelijk verzorger van een GGz-instelling samenwerkt met pastoraal werkers in de wijk. De uitkomsten laten zien dat een dergelijk project op zinvolle wijze bijdraagt aan persoonlijk en maatschappelijk herstel. Het belang van de bijdrage van geestelijk verzorgers aan herstelgerichte zorg en van samenwerking bij het vormen van een ondersteunend netwerk wordt onderbouwd en toegelicht in de artikelen van Taco Bos en Bernice Brijan elders in dit nummer.

Thea Sprangers

MET ALLE ONTWIKKELINGEN rondom autonomie, vermaatschappelijking en volwaardig burgerschap van psychisch kwetsbare mensen, nam in mijn ogen

Gelukkig is het steentje dat
Wat in zijn eentje zwerft op straat
Nooit over carrière praat
Noch vreest voor rampspoed op zijn pad
Wiens laagje onversneden bruin
Ooit ergens in 't heelal begon
En eigenzinnig als de zon
Glanst op zichzelf of tussen 't puin
Voert naadloos uit wat wordt verlangd
Eenvoudigweg, haast nonchalant

Emily Dickinson (vertaling Ans Bouter)

het belang van de vraag hoe en of het mogelijk was om als geestelijk verzorger samen te werken met de parochie de afgelopen jaren toe. Cliënten gaven met regelmaat aan op zoek te zijn naar een plek om te kunnen en mogen ZIJN, anderen te ontmoeten, het sociale netwerk te vergroten met meer dan een kop koffie of een oppervlakkig gesprek. Op zoek naar een plek waar de vraag naar de zin en de betekenis van het bestaan kan worden uitgesproken en bespreekbaar is. Samenwerking tussen mij als geestelijk verzorger en de parochiepastores van de stad Breda was lange tijd niet vanzelfsprekend.

Natuurlijk, we kwamen elkaar wel tegen en soms ging ik voor tijdens een afscheidsviering van een cliënt die in de parochie gewoond had en later opgenomen was binnen GGzBredburg. Of ik organiseerde rond de Kerstdagen een bezinningsuur waarin we een verhaal lezen in één van de parochiekerken. Ik wist de parochie te vinden. Of de parochie mij ook wist te vinden, is de vraag.

In september 2016 maakte ik kennis met een pastoraal werker en met een stagiaire van de diakenopleiding Bovendonk in Hoeven, Anton Janssen, beiden nieuw in de Bredase parochie. We spraken toen onder andere over de vraag van GGz-cliënten naar zingeving, en de ervaring dat de stap naar een kerk daarvoor vaak te groot was. Begin 2017 mailde Anton of er in het kader van zijn stage gelegenheid was om samen eens te kijken naar de mogelijkheden met betrekking tot bovenstaande vraag. Psychiatrie en het werken in de parochie zijn niet als vanzelfsprekend met elkaar verbonden, en om meer bekend te geraken met de inhoud van mijn werk als geestelijk verzorger, sloot Anton zich een aantal weken aan bij ons programma 'proza en poëzie' en het bezinningsuur op de gesloten crisisafdeling.

De vragen van de cliënten die hij op deze afdeling tegenkwam en zijn enthousiasme leidden tot het idee om samen iets te organiseren voor psychisch kwetsbare mensen buiten de GGz. Mensen die met name in hun eigen huis verblijven, soms een kop koffie drinken bij één van de inloophuizen, af en toe een gesprek voeren met de hulpverleners van één van de ambulante teams, mensen met vragen naar de zin van het alles dat Leven heet.

Het project: voor wie – wanneer – waar en hoe?

Na wat brainstormen kwamen we tot een aanbod van vier bijeenkomsten aan het eind van de middag. Het doel was samen te eten en daarna stil te staan bij onderwerpen die ter tafel kwamen geïnspireerd door de vraag naar het waarom en het waartoe waar men-

sen tegen aan kunnen lopen. We hebben ons afgevraagd hoe we de doelgroep die we voor ogen hadden het beste konden bereiken. Na verschillende overwegingen (zoals: zou het een idee zijn om posters in de stad op te hangen) hebben we gekozen voor een persoonlijke benadering via het netwerk van de stageparochie en de verschillende FACT- en FAST-teams. Met de vraag hoe dit aanbod zo toegankelijk mogelijk te maken sloten we aan bij *Palm Parkies*. Dit is een evenement gedurende de zomermaanden op dinsdagavond vanaf 19.30 uur in het centrum van Breda.

Samenwerking tussen geestelijk verzorgers en parochiepastores was niet vanzelfsprekend

Anton vroeg jongeren van de parochie mee te denken over een titel en de vormgeving van de uitnodiging. Het project kreeg de naam: *Table4You*, met als ondertitel: 'wat op tafel staat, is minder belangrijk dan wie er op de stoel zit'. Dan was er nog de vraag wat een geschikte locatie zou kunnen zijn. Een parochiecentrum zou te kerks kunnen zijn, de kosten voor het huren van een ruimte binnen een buurthuis waren te hoog. Andere locaties leken te ver van het centrum verwijderd om uitnodigend te zijn. We kwamen uit bij *Het Klooster*, een voormalig kapucijnenklooster in het centrum van Breda, intussen ondergebracht bij een stichting met als doel 'mensen moreel en praktisch te ondersteunen bij het veroveren van een nieuwe plek in de samenleving' (aldus hun website).¹

Samen koken zou veel tijd en organisatie vragen. Met die overweging nodigden we iedereen uit om voor de bijeenkomsten ook iets te eten mee te brengen. Bij aanvang vormden we van alle meegebrachte gerechten een soort buffet. Daarnaast maakte *Het Klooster* voor elke bijeenkomst soep of een salade. Het is zoals het verhaal 'van de broden en de vissen': er was altijd eten over (wat mensen dan weer mee naar huis konden ne-

men, waardoor ze voor de volgende dag iets extra's hadden of een keer geen boodschappen hoefden te doen). Aan het begin van de maaltijd lazen we een verhaal van Toon Tellegen,² een gedicht van Vjatsjeslav Koeprjanov (afgedrukt aan het einde van dit artikel) en van Emily Dickinson (zie begin). De ene avond geraakten we onderling in gesprek,

Wat op tafel staat, is minder belangrijk dan wie er op de stoel zit

de andere avond zongen we samen, de derde en vierde avond stonden we in de groep stil bij de ervaring van stigma, psychisch kwetsbaar en alleen zijn. De teksten riepen veel herkenning op, het aanvaarden van mislukkingen, het zoeken naar een goede woonplek, het zoeken naar jezelf, wat nimmer vanzelfsprekend is. Het voor gek durven staan, het verlies van levenslust, de angst, het zich beperkt en alleen voelen, het verraad van het leven. Anderen die je niet verstaan en de gedeelde overtuiging dat je als psychisch kwetsbaar mens meer dan 'de mensen die in de maatschappij leven' je broosheid durft te laten zien. Soms omdat het niet anders kan, soms in een vraag om hulp, soms met de bedoeling anderen, medecliënten een hand toe te steken.

Het resultaat

De bijeenkomsten zouden een succes genoemd kunnen worden: gemiddeld namen elf mensen per avond deel. De sfeer was goed, er was voldoende eten, er was altijd een gesprek, een ontmoeting. De deelnemers voelden zich gesterkt door de openheid, de verhalen van de weg die zij gegaan zijn en de verschillende keuzes die ze gemaakt hebben of moesten maken om het leven weer betekenis te kunnen geven. Het maken van muziek en vrijwilligerswerk bijvoorbeeld, al dan niet verbonden met een geloofsgemeenschap, gaven nieuwe zin in het leven. Het samen opruimen en afwassen nadien leverde elke keer weer een uitwisseling van ervaringen en overdenkingen op.

Na de eerste vier avonden kwamen we tot de volgende conclusies:

- a. er is behoefte aan dergelijke bijeenkomsten: geen enkele deelnemer haakte definitief af; afwezigheid werd steeds van tevoren gemeld; deelnemers maakten 'reclame' voor de avonden, brachten ook vrienden en andere betrokkenen mee;
- b. nieuwe mensen konden zonder moeite aansluiten;
- c. iedereen deed (binnen de eigen mogelijkheden) actief mee om de avond tot een succes te maken.

We stelden onszelf ook vragen:

1. Het omgaan met bovengenoemde kwetsbaarheden is in een parochie of gemeente niet vanzelfsprekend. Ruimte voor alle mensen, met welke geloofsovertuiging dan ook, vaak evenmin. De gemeenschappelijke noemer van het project was gelegen in de ruimte om samen te eten, het moment van samen zingen en de verscheidenheid van de persoonlijke verhalen: zou het binnen deze context mogelijk zijn om meer expliciet over het geloof te spreken?
2. Zou de belangstelling voor deze avonden in de wintermaanden net zo groot zijn?

De tweede serie bijeenkomsten vond plaats in november van 2017. We kozen voor dezelfde formule. Met het oog op vraag één startten we het samenzijn wel met andere teksten. We zongen lied 388: 'Voor ieder van ons een plaats aan de tafel' uit het *Liedboek* van 2013 en lazen uit Prediker 3,1-15 in vier verschillende vertalingen. We vroegen de groep welke vertaling hen het meeste aansprak. De reacties hierop waren, hoewel ze verschilden in voorkeur wat betreft de oudere of meer moderne vertaling, positief en leverden de nodige gespreksstof en thema's op: 'Wat is tijd als je niet meer deel kunt nemen aan het betaalde arbeidsleven; als de werkdruk kan leiden tot een psychose of depressie? Als je sociale kring steeds kleiner wordt en je niet als vanzelfsprekend de deur uit kan?' Aan het einde van die avond vroeg één van de deelnemers of zij de week

daarop een voor haar sprekende en bij het thema zoals besproken passende tekst mee mocht brengen. Zo gezegd zo gedaan. De derde avond lazen we een klein stukje uit het Evangelie volgens Lucas 8,16-18: de lamp. Bovengenoemde teksten leidden niet tot een meer expliciet geloofsgesprek. Vragen en ervaringen zoals beschreven naar aanleiding van de bijeenkomsten in de zomer vormden de centrale thema's in de verschillende gesprekken. Van de andere kant kan gezegd worden dat, mede doordat er sprake was van een open houding en respect voor ieders gedachten en vragen, het geloof als leidraad in het zoeken naar de zin van het bestaan (alleszins in de donkere dagen voor Kerst) ertoe deed.

Ook deze keer waren er gemiddeld elf deelnemers per avond en bracht iedereen elke keer iets te eten (variërend van zuurkoolstamppot en rijstepap tot loempia's, salades en een quiche) mee. Met de antwoorden op het evaluatieformulier, dat we na deze tweede serie uitreikten, kunnen we zeggen dat de bijeenkomsten hebben bijgedragen aan ontmoeting, het kunnen delen van ervaringsverhalen, inspirerende teksten en lievelingsgerechten, het doorbreken van een week die soms donker en eenzaam is, kortom: aan zingeving.

Tot slot

Acht bijeenkomsten die uitmondten in een positief antwoord op de vraag of de samenwerking tussen de parochie en de GGz zou kunnen leiden tot een plek waar mensen zich welkom voelen en zich verstaan weten. Manieren om iets met deze ervaring te doen en ook anderen te overtuigen van het belang van deze samenwerking werden het onderwerp van Antons scriptie. Daarnaast denken we op dit moment na of het project gecontinueerd kan worden en hoe de parochie daar meer in betrokken zou kunnen worden. Er wordt gezocht naar parochianen die hieraan mee kunnen doen, met dien verstande dat er ruimte voor het verhaal van elke deelnemer kan en mag zijn, dat niemand bekeerd hoeft te worden, dat er geluisterd

kan worden zonder oordeel en dat er oog is voor de (non-)verbale interactie tussen de deelnemers.

Het is mooi een huis te zijn
voor het enige hart
dat je niet achter wil laten.

Het is mooi een ladder te zijn
voor kinderen
die op een sombere dag
naar de zon willen klimmen.

Het is mooi een deur te zijn
zachtjes knarsend
maar toch opengaand
voor al wie wil binnen gaan

en een raam
waarin het licht niet dooft
voor al wie denkt:
het is al laat.

Vjatsjeslav Koeprijanov

Thea Sprangers is geestelijk verzorger
GGzBredburg, Breda; t.sprangers@ggzbredburg.nl

Noten

1. www.hetkloosterbreda.nl/het-klooster
2. T. Tellegen (1998). *Misschien wisten zij alles. 214 verhalen over de eekhoorn en de andere dieren. Met prenten van Mance Post*. Amsterdam-Antwerpen: Querido, hier pp. 252-253: Op een keer had de egel zoveel spijt van zichzelf dat hij al zijn stekels uit zijn rug trok.